

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

עליית אליהו השמימה – מה באמת קרה שם?

איתמר אלדר (iseldar2@gmail.com)

1. ודעת המונינו גם חכמינו כי הכניסו האל בגן עדן עם גופו כמו שה' אדם הראשון קודם שחטא וכן הכניס חנוך שם, ובדרש כי עשרה הם שנכנסו חיים לגן עדן (רד"ק מלכ"ב ב,א)

2. בהעלות ה' את אליהו בסערה השמים - אי אפשר שיוכן שהעלהו השמים כי לא יעלו שם אלו הגופות אבל הכוונה בו בגובה האויר כאמרו ערים גדולות בצורות בשמים ומגדל וראשו בשמים והנה נשאהו רוח ה' במלאכות ה' אל מקום לא נודע עדיין והוא חי שם כמו שבארנו (רלב"ג מלכ"ב ב,א)

3. ...עיקר עניינו של הסיפור הוא בהאצלת רוח אליהו על אלישע, והראיה – שאין הוא מסתיים עם הסתלקות אליהו, אלא ממשיך ומתאר כיצד נתמלאה בקשתו של אלישע לזכות ברוחו של אליהו, ובכך מודגשת ההמשכיות הרצופה מאליהו לאלישע. מלבד זאת, המשפט שבו פותח הסיפור: 'והיה בהעלות ה' את אליהו בסערה השמים', איננו מותיר כל מקום למתח בדבר מותו של אליהו. הוא מניח שהדבר מפורסם וידוע, ומתחיל בנושא, שהוא מעניינו תפקידו של אלישע באותה שעה. החל בפסוק הראשון אלישע הוא הגיבור המרכזי בסיפור (אלכסנדר רופא, עולם התנ"ך עמ' 16)

4. שב נא פה - חפץ היה לדחותו מחמת ענוה, שלא יראה בהלקחו (רש"י ב,ב)

5. היום ה' לוקח את אדוניך מעל ראשך - הנה בארו בזה שלא נלקח אלא מעל ראשו וכן אמר אליהו לאלישע בטרם אלקח מאתך וזה יורה שלא לקחו אלהים במוחלט אבל לקחו מעם אלישע (רלב"ג ב,ג)

6.

לביית אל	וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל אֱלִישָׁע שֵׁב נָא פֹה כִּי ד' שְׁלַחְנִי עַד בֵּית אֵל וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חִי ד' וְחִי נַפְשִׁךָ אִם אֶעֱזָבְךָ וַיֵּרְדּוּ בֵּית אֵל:	ג) וַיֵּצְאוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בֵּית אֵל אֶל אֱלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִידְעָתָּ כִּי הַיּוֹם ד' לָקַח אֶת אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם אֲנִי יִדְעָתִי הַחֲשׂוֹ:
ליריחו	ד) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים אֱלִישָׁע שֵׁב נָא פֹה כִּי ד' שְׁלַחְנִי יְרִיחוֹ וַיֹּאמֶר חִי ד' וְחִי נַפְשִׁךָ אִם אֶעֱזָבְךָ וַיָּבֹאוּ יְרִיחוֹ:	ה) וַיָּגֶשׁוּ בְנֵי הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר בִּירִיחוֹ אֶל אֱלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִידְעָתָּ כִּי הַיּוֹם ד' לָקַח אֶת אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשְׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם אֲנִי יִדְעָתִי הַחֲשׂוֹ:
לירדן	ו) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלֹהִים שֵׁב נָא פֹה כִּי ד' שְׁלַחְנִי הִירְדָּנָה וַיֹּאמֶר חִי ד' וְחִי נַפְשִׁךָ אִם אֶעֱזָבְךָ וַיָּלְכוּ שְׁנֵיהֶם:	ז) וְחַמְשִׁים אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים הָלְכוּ וַיַּעֲמֵדוּ מִנְּגֹד מִרְחֹק וַשְׁנֵיהֶם עָמְדוּ עַל הִירְדָּן:

7. אשקה נא - כדרך השואלים רשות ונפטרים ללכת מאתם. לך שוב - לך לנשק אביך ואמך כאשר אמרת, ושוב אלי. כי מה עשיתי לך - כי הנפלאות והניסים מה שעשיתי, אזי המה גם לך, רצה לומר: גם אתה תעשה כמוהם, אם תלך אחרי (מצודות דוד יט,כ)

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ג

8. לך שוב - מאחרי. כי מה עשיתי לך - שתבא אחרי (רש"י שם)

9.

[א] וילך משם וימצא את אלישע בן שפט

[ב] והוא חרש שנים עשר צמדים לפניו והוא בשנים העשר

[ג] ויעבר אליהו אליו וישלך אדרתו אליו:

[ד] ויעזב את הבקר וירץ אחרי אליהו

[1ד] ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך

[1ג] ויאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך:

[1ב] וישב מאחוריו ויקח את צמד הבקר ויזבחהו ובכלי הבקר בשלם הבשר ויתן לעם ויאכלו

[1א] ויקם וילך אחרי אליהו וישךתהו:

10. ויאמר - אחר שראה כי לא רצה לעזבו רצה עכ"פ שלא ימצא אותו לבדו בעת הפרדו כדי שיאציל מרוחו על אלישע במעמד בני הנביאים שאז יקבלו גם הם חלק מרוח אליהו, לא כן בהתרחקו מאתם והתבודדו עם אלישע לבדו, (ולא היה באפשר לקחת בני הנביאים עמו כי הם לא היו ראויים להיות במעמד הגדול הזה) ואלישע לא רצה גם בזה (מלבי"ם ב,ו)

11. ויעזב את הבקר וירץ אחרי אליהו ויאמר אשקה נא לאבי ולאמי ואלכה אחריך ויאמר לו לך שוב כי מה עשיתי לך (מלכ"א יט,כ)

ויהי כעברם ואלהו אמר אל אלישע שאל מה אנשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי:

12. כמה נבהלו ונבעתו כל המפרשים על זה, כי לא שמו לבם להבין ספרינו הקדושים על דרך ההגיון. ולא יובן ספר בלעדיו על דרך היושר, כי זה הוא סגולת המלאכה הזאת, כמו שיש לפולים סגולה לערבב השכל...ברוחך - הוא מחובר חבור הרכבת באור ותנאי, כאלו אמר 'שברוחך'...אבל אמת שברוח אליהו היה כפל בערך כל נביאי דורו. וגם זה הכפל אין הכרח שיהיה מדוקדק בשעור או במשקל המאזנים, אבל הטעם: יתרון מופלג...ולכן היה הענין בזה כאלו אמר אלישע: אני כוסף ושואל שיהיה אלי זה הענין - היתרון הגדול שיש ברוחך על כל רוח נביא (ר' יוסף כספי שם)

13. והנה רכב אש - זה מליצה על שהתפשט מן החומריות ולא נשארו רק שני יסודות הקלים אש ורוח, שנגד האש נדמה לו רכב אש ונגד הרוח ראה שעלה בסערה, ששני יסודותיו הקלים נשארו גופו לשמים, הנה כל עוד שהגוף מורכב מארבע יסודות יש להנפש חיבור עם הגוף ולא יוכל לפשוט את השמלה רק ע"י המות, אבל אחר שהאש לחכה שני יסודות הכבדים עפר ומים, כמו שאש השמים לחכה את העפר והמים בהר הכרמל (למעלה א' י"ח) אז הפרידו גם שניהם - רצוני שני המתדבקים שהוא הנפש והגוף, כי אז נעשה פירוד ביניהם עד שגופו נהיה כבדג אשר ברצונו ילבשנו וברצונו יפשיטנו, ואז עלה בסערה השמים...

(מלבי"ם מלכ"ב ב,יא)